רסקו מתרסקת?

ראיית העתיד?

תמונה זו צולמה באחת המסיבות של חברת רסקו, מרדכי שטרן להשתתף: חנוכת מלון־הפאר הילטון תל־אביב. הגברת שלידו היא רעיית ראש הממשלה מרים אשכול, הנראית כאילו התגוננה כבר אז בפני מה שמאיים כיום על חברת שטרן. „אל תצלם!" ביקשה מהצלם שהנציח את המעמד.

כלנים, ולא התייחס ברצינות לסימנים ש־העידו כי מתקרב מיתון. לכן המשיכה החברה להשקיע כספים בבניינים חדשים — אשר עוד בטרם הונחה אבן־הפינה היו לאבן שאין לה הופכין. העיקר היה: לדחף בגאוה על עוד בניין, עוד סופרמרקט, עוד שכונה, עוד מיפעל, הנושאים את שלטה של רסקו.

והמדובר בדירות שניבנו על רמה גבוהה ובמקומות מרכזיים, שם הקרקע יקרה מאד.

★ ★ ★

חלק בקערת השלך

קו שרי החברה עם משרד השיכון נסכו ברסקו רגשות בטחון. לעולם חוסן, כך חשבו. אך המציאות הוכיחה את ההיפך.

כל עוד היתה לרסקו עשירית מעוגת הבנייה הממשלתית, מצבה היה פחות או יותר טוב. אולם מאז 1961, שנה שאז הוקמה החברה הממשלתית שיכון ופיתוח, חלה ירידה תלולה בחלקה של רסקו בבנייה עבור משרד־השיכון. בשנת 1965 ירד חלקה לכדי 2.5%. המעניין הוא, שלרסקו לא היה הסכם בכתב על חלקה בבנייה הממשלתית, אלא רק הסכם בעל־פה.

רסקו, כמו כל עסקי־הענק בארץ, זכתה להטבות. אבל שיכון ופיתוח זכתה להטבות רבות יותר, ובחלק גדול יותר מקערת ה־שלל הלאומי: קרקע במחיר מוזל, כסף זול, ברובו תמורת ריבית של 3% בלבד.

בשנת 1965 השתמשה שיכון ופיתוח ב־95 מיליון לירות של כסף ממשלתי. לעומתה, רסקו, וחברות בנייה אחרות, נאלצות לשלם מ־18% עד 24% ריבית.

מובן ששיכון ופיתוח הועדפה, ואילו רסקו נותרה עם מלאי של דירות ללא קונים, ועם בנייה חמורה של חוסר כסף לפרעון שטרות ותשלום חובות. למטרה זו לוותה החברה כספים, הגבירה את מסע גיוס ההון בחו"ל — עד שנוצר מעגל קסמים של ניצול כסף יקר בלי שישא פרי.

★ ★ ★

לאן הלכו המיליונים?

סי יבות נוספות למצב־הנזילות החמור של רסקו: ירידה תלולה בגיוס הון בחו"ל. האומדן לשנת 1965: 9 מיליון דולר. התחזית לשנת 1966: 5.4 מיליון דולר. כלומר: ירידה ב־40%.

גם התמוטטות הבורסה הישראלית הוסיפה למצוקת רסקו. מניותיה ירדו, בדומה למניות חברות אחרות, אם כי פחות מהן. נוסף על זה, הפסיקה רסקו למכור מיבנים ל־משקיעים מחו"ל, וזאת לאחר קריאתו של דויד הורוביץ, נגיד בנק ישראל, לצמצם יבוא דולרים לישראל, הגורמים לאינפלציה והמהווים „כעין רעל בווריד שלנו".

אבל כל הקשיים האלה היו כאין וכאפס לעומת ההפסדים הממשיים שנגרמו לרסקו בתעשייה ובענפים אחרים. ההשקעות הלא־רווחיות.

4 מיליון ל"י במלון אויה; 3 מיליון ל"י בנוה אביב; 6 מיליון ל"י בארבע קומות במיגדל שלום; 4 מיליון ל"י במלון פארק; 7 מיליון ל"י בבית־חרושת שמשון; 5 מיליון ל"י במחצבות הר־טוב; 4 מיליון ל"י בהחופר; 2 מיליון ל"י בגברס, ויניקים ועוד; 3 מיליון ל"י בגלוביס; 3 מיליון ל"י במחלבות טנא־נגה; 2 מיליון ל"י בגאם, קרית־גת, ועוד.

בסך הכל: יותר מ־50 מיליון ל"י.

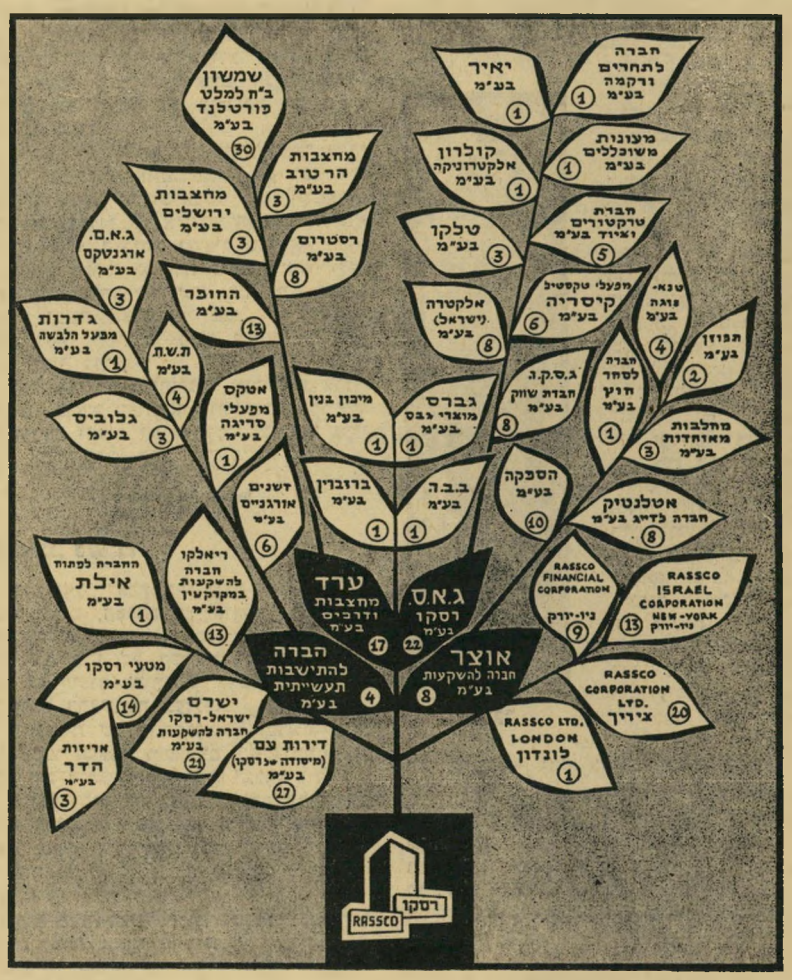

שאיפה עיוורת?

זהו אילן העסקים של רסקו. כל עלה — חברה, או חברת־בת. בסך־הכל: 45 חברות, שברובן הגדול רק הסבו הפסדים. מכנה משותף נוסף: הן כולן פרי השאיפה להתפשטות לשמה.

במשבר כלכלי חמור, המאיים לספק סנסציות לא פחות מרעישות מפרשות צ"ס, סומרפין ואילין.

★ ★ ★

מפסידים ומחלקים רווחים

מ ספר סיבות גרמו למצבה הרעוע של החברה היום. החשובה ביניהן: השקעת כסף יקר בתעשיות לא־רווחיות, והתפשטות לענפי־עיסוק מגוונים, ללא יכולת ניהול יעיל.

משנת 1952 עד לשנת 1965 גייסה רסקו 67.5 מיליון דולר, שהם 202.5 מיליון לירות. קרוב ל־60 מיליון לירות השקיעה החברה בתעשיות, במיבני־ציבור, בבתי־מלון, בהקמתם של מרכזים מסחריים ותעשייתיים גדולים.

השקעות אלה הכניסו לחברה רווחים ב־שיעור של 2־3 אחוזים לשנה, אבל היא נאלצת לשלם עבור הון יקר זה 12 עד 15 אחוזים לשנה, דיבידנד במזומן. נוצר איפוא הפסד שנתי של 9 עד 13 אחוזים לשנה על ההון שגייסה.

במיליונים מתבטא הפסדה השנתי בסכום הנע בין חמישה לשבעה מיליוני לירות.

וזאת, מפני שכדי להמשיך ולמשוך משקיעים חדשים, היתה צריכה להוכיח כל הזמן שההשקעה כדאית, ומכניסה רווחים רצופים.

הפסדים נוספים נבעו מבנייה מופרזת. רסקו תקועה היום עם 800 דירות, בשחי של 40 מיליון לירות. כסף זה חסר לה, מפני ששיטת העבודה של החברה היתה: קודם בנה — אחר־כך מכור.

איש בהנהלתה לא שעה לאזהרות הכל־

★ ★ ★

עיסוקים ותחביבים

נא נשים מרכזיים בעולם הכלכלה והבנקאות, אשר רואיינו בקשר למצבה של רסקו היום, טענו בפסקנות:

„קשה לאדם אחד להשתלט על עסקים כה רבים ומגוונים, ובעת ובעונה אחת לעסוק גם בעשרות דברים אחרים. או שמשקיעים זמן לעסקים — או לתחביבים."

למרדכי שטרן הרבה עיסוקים ותחביבים. בין השאר הוא פעיל כ:

חבר כנסת; חבר מועצת עיריית תל־אביב מטעם הליברלים, וראש סיעתה שם; חבר הסניף הישראלי של הקונגרס היהודי העולמי; חבר מועצת הנאמנים של אוניברסיטת בר־אילן; חבר מועצת הנאמנים של הטכניון בחיפה; יושב־ראש המועצה של האיגוד הבינלאומי לשיקום נכים; המיסד והיושב־ראש של כתב־העת במה למחשבה יהודית; חבר הועד־הפועל של המפלגה הליברלית; חבר מרכז בני ברית; חבר באגודה למען הצופים; חבר הנהלת ארגון עולי מרכז אירופה; חבר ועדת התקציבים של הסוכנות היהודית; חבר בהנהלת המגבית המרכזית למען הישיבות; חבר מועצת התזמורת הפילהרמונית; חבר מועצת שוחרי האוניברסיטה העברית.

מיספר עיסוקים השווה כמעט למיספר החברות השלובות של רסקו.

פרט לזה, הוא גם מרצה, בהזדמנויות שונות, על ענייני היום, וכותב מאמרים על נושאים שונים.

המסקנה: פרט לשאיפת הגדלות של שטרן ליצירת אימפריה כלכלית, על־ידי הסתעפות לענפי תעשייה ומיסחר — מדיניות שהובילה את רסקו לכשלונות והפסדים — לא היה לו זמן לנהל את ענייני החברה.

★ ★ ★

כמה זה יעלה לך?

ב „רסקו" השקיעו עשרות אלפי יהודים מרחבי העולם, מתוך שאיפה לגיטימית לרחחים, תוך עידוד מפעלים ציוניים חיוביים.

לזכות רסקו יש לנקוב שורה ארוכה של הצלחות ביישוב וקליטת עולים מכל ארצות העולם — לרבות צפון־אפריקה, הודו, אמריקה־הדרומית, וכמובן, מיפעלה החלוצי ביישוב יהודים יוצאי גרמניה, שנמלטו משלטון הנאצים; והישגיה בבניית שיכונים לעולים גם הם לא מבוטלים.

אבל הכשלונות והמשברים החלו עם הסתעפותה לענפי עיסוק והשקעות, שהיו זרים לאופי פעולותיה. הצרה היא שכשלונה עלול לערער עוד יותר את האמון בכלכלה הישראלית, אשר בלאו הכי נמצא בשפל המדרגה.

נטיית הממשלה למנוע זאת, כפי שהסתמנה השבוע, תעלה למשלם המיסים הישראלי יותר מעשרים מיליון לירות.